

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Lamentationes Petri

Esdras

[Zwolle], 1521

Gvilhelmo Frederico Gronegano ecclesiae diui Martini Pastori, veroq[ue]
Pontifici, viro omniu[m] doctrinarum genere insigniter erudito, Artium
liberalium Magistro, atq[ue] Medicinæ Doctori ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-36791

GVILHELMO FREDERICO GRONEGANO
ecclesiae diui Martini Pastori, veroque Pontifici, viro omnium
doctrinarum genere insigniter erudito, Artium li-
beralium Magistro, atque Medicinae Do-
ctori spectatissimo, Esdras
publicus celi Pro-
notarius,

Quidem si ego nostrae Germaniae gratulor, nihil
certe facio ini que, quae hodie tam eruditos, tam in-
signes alit viros, quibus debet, & multum debet to-
tius celi vniuersitas. Per eos quippe prisca, atque
graves auctores, vsque nunc abiectissimi, paulatim ad
lucem reuiuiscunt, Prodiit dudum Hieronymus, hodie Ci-
prianus mundo renatus est. Arrisit his Germanorum studiis,
sacer dudum celi conuentus, atque nouis tripudijs, cuncti inso-
nuere feliciter. Refert hic attritum Aristotelem, ille Hierony-
mum enunciat orbi illuxisse. Iste Platonem emortuum, hic
apostolicos heroes solutos exilio, ad sua clamitat felices re-
measse. Vbiq; carmen, vbiq; exultatio atque gratulantium om-
nium vox una est, quonia nouis hodie luminibus Christiano
orbis illustratus est. Haec ego Esdras publicus celi Notarius
tibi oprime Antistes meis lamentationibus enunciaui. Affe-
cerat siquidem omnes celi primates gemina quaedam infelici-
tas, vna, quia spectabant euangelicas literas, auctoresque omnes
apostolicos orbi excidisse. Altera quod apostolicam fidem,
Aristotelicorum codicum excessisset auctoritas. Neque quoque le-
ue quicquam altissimus deus de homine cogitarat, si non tandem
aliquando resipuisset. Sensisset inquam Christianus orbis iram
dei meritissimam, si non ea uia declinauisset, quam haec nostrae
Lamentationes enunciant. Nescio quis poterat error Chri-
stianae plebi accidere infanior, quam quae Apostolicam uitam, et
Platonicis seu Aristotelicis opinionibus formandam censue-
rint. Audenter enuncio, quoniam hac in re Iudeus Christia-
no plus pius est. Accepit ille diuinam legem auctore Mose,
quam eam semper complexus sit, testis non vno loco diuina est
pagina. Quanta enim apud prisca sacrarum literarum vene-
ratio, vel hoc argumento sit, quod inuentum diuiniae legis co-
dicem tanta sustulerit dignatione Iosias, etenim non aliter
atque si deum suum passu dedisset, quibus potuit lachrimis sub-
iectae plebi, dei celi furorem praecauit. Si igitur acceptam le-
gem iudeus tam habet sacram, quid minus Christiana plebs
euangelicis debebat aeloquijs. Donat quis animum
lectionibus Philosophicis, bonam quoque aetatis partem in
Aristotelicis opinionibus terit, cur non id a te mereat Christus?

Annotatio-
nes Iohannis
Andreae,

Fauet celum
Germanorum
studijs,

ij. Paralipos
xxxiiij.

cur non meretur Paulus, aut quibus alij clari apostoliciq; au-
tores, quos bono numero Christianus hodie habet orbis. In-
quam imo insanū hoc rerum iudicium, negare Christo, quod
Aristotelicis donatur opinionibus. Quid nam hic philoso-
phus tam locutus est docte, quid tam recte enarrauit, ut plus
quouis alio etiam eximio philosopho, ipse tam cordatum me-
ruerit lectorem? Mirum certe cum non Ciceroni, cur non Se-
necæ, cur non Quintiliano, id contigerit felicitatis, quod Ari-
stotelis, qui aut paria, aut certe fortiora de humanis disputa-
runt moribus. Aristotelis autē philosophia, nescio si ad Chri-
sti causam quicq; præstet, si uel parum quid ipse honestis mo-
ribus patrocinetur, idq; eis potissimū libris quos hodie legit
mundus. Quid enim facit ad theologum, imo ad uirum euan-
gelicum, hoc est, bene Christianum, differere (etiam si docte id
faciat) de materia, de infinito, de loco, de motu, de tpe, de ua-
cuo, de quidditatibus, de formalitatibus, quæ sola hodie au-
dit mundus in omnibus academijs, quæ publicos Christiano-
rum mores nihil iuuant, inficiunt autem omnem præclaram
indolem. Itaq; quisquis sanæ eruditionis arcem sibi poposce-
rit, is diuinam paginam adeat oportet. Legat Paulum, Petrū,
Iohannem, etenim si philosophari libuit ecce non tēnendi phi-
losophi. Deniq; omnes diuinæ legis codices amplectere. Legi-
to literas euangelicas, in quibus haud aliter atq; si cum ipso
deo domesticam egissemus uitæ consuetudinem, dei hominis
uita legentibus nobis palam sit. In quibus sacratissima illius
uitæ conuersatio, in quibus celestia illa dogmata, quorū tan-
tum pondus, autoritas tanta, ut nihil sit eque ad humanitatis
rationem spectans, atq; saluatoris doctrina. Neq; enim vsq;
euāgelicę historię traditū est, qd honestæ uitæ comitati aduer-
setur, in quo hūanitas atq; iustitia non meruerint patrocinū,
nimirū cum omnem iusticiam ita nobis deus commendatam
uoluit, ut neq; humana instituta sit auersatus, sed sua potius
autoritate firmarit, dum censum Cesari tribuit, dum pro se
atq; Petro exoluit tributum. Quid igitur iniquum mandauit
deus, ut non audiatur? Quid literæ illæ euangelicæ mandāt,
quod contra hominis naturam, quod contra pietatem, contra
æquitatem sit? Mandauit Christus id facere proximo, quod
ab illo tibi uelis præstitum, quid plus pro natura? Furtum,
fraudem, cædem, periurium, adulterium, atq; id genus alia ue-
tuit, neq; in his humanæ naturæ præiudicat. Deniq; ita semper
humanis animis prospexit omnipotens, ut neq; castitatem, ne-
q; enormem ciborum abstinentiam indixerit vnq;. Premijs qui-
dem atq; uarijs rationibus ad uitæ castimoniam hortatus est,
cegit autem nuncq;. Atq; ut omnino nihil habeas, quod in di-

Consilium
ad sanā eru-
ditionem,

Doctrina
euangelica
humana est,
ciuilis est,

uinam illam ac euangelicam doctrinam calumniaris, conuiuian-
tibus sese dedit medium, vini atque carni, esculentis refectus
est. Nihil igitur iam opus est, ingentem codicum euoluas co-
piam, non Ciceronis, non Platonis, aut cuiusuis ceterorum tibi
neesse est bene dicta congerere, diuinam paginam deuotus
adi, ex ea sumendum, quod ad bene instituendam uitam opus
est. Et quidem si quid recte eorum quisque locutus est, multo
semper id est uerius in apostolicis literis, quarum tanto mihi
lectio gratior, quanto grauior autoritas. Denique ut dicam idem
luculentius. Nihil ab eis dictum recte, quod aut a Mose, aut a
prophetis, aut certe literis apostolicis non prius sit dictum, etiam
efficacius. Tradidit in suis officiorum libellis Tullius varia ui-
tae praecipua, de honesto, de prudentia, de iusticia, de fortitudi-
ne, de temperantia, de modestia atque decore docte differit. Iu-
uenum & senum subdistinguit officia, atque ut in uno verbo cuncta
edicam, quicquid ad communis uitae institutionem pertinere
videtur, eis libellis candide eloquitur. Sed ubi haec non doc-
uit Moses: ubi prophetae haec non sunt locuti? Quare neque
ego quicquam fecerim inique, Mosi, aut Prophetis ea donans, qui
& prius & efficacius me his uita praecipua erudierunt. Ceterum
& licet una esset Ciceronis atque cuiuslibet Prophetarum dicen-
di autoritas, eo tamen Mose inferior est Cicero, quod huius di-
ctum iniquum dicemus inuentum, si non Mosaicis seu Pro-
pheticis dictis consonet. Denique nulla Ciceronis, aut Aristo-
telici pectoris tam egregie dicta sententia, etiam cum maxime
illi philosophentur, quae cum nostris literis ulla poterit ratione
committi. Neque unquam se ita deicit diuina pagina, etiam cum fri-
gidissime quid docet, ut non possit adhuc philosophorum bene
dictis componi. Tanta siquidem diuinorum eloquiorum secundi-
tas, uertas tanta, ut nulla in diuina lege sententia, tam etiam
sit modica, tam exigua quam non possis dicendo facere frugem
atque uerem. Philosopharum autem sententiarum ea est sterili-
tas, ut si eas vel ad modicum propagatas uelis, si cupias ho-
rum sententiam commendatam autoribus, mox a nostris acci-
pias oportet, quo illorum bene dicta communitas, quo dilates, si
quid latius de ea re disputatum uelis. Neque tamen ob id haec
dicta sunt, ut prorsus abijciam quicquid ab eis recte uel di-
ctum aut scriptum sit, quin potius nec ab horum lectioe per-
tinaciter putamus abstinendum, temperandum magis est ne quid
nimie hisce libellis aduigiles, ne quid horum occasioe diuinam
legi abscedat. Quoniam quidem & si nihil ad sacrae paginae sa-
num intellectum conferant, non tamen in amenum erit (uti pul-
chre olim magnus docuit Basilii) extranea hac eruditione
circudari, ut uel ex eis libris discas, quantum bonum naturae

In euangelio
cis literis scien-
tia plenitu-
do.

Sterilitas
philosopharum
sententiarum.

Philosophi sit ingenitum, quod & multa ab eis perpulchre inuenta sunt, quo fine le
Aut ideo potius tibi illorum aliquid est inuisendum, ut ex his gendi sunt, quæ illi ceco suo arbitratu somniat, maior tibi accrescat in deū pietas, qui te hisce tenebris eductum, diuino illustrauit lumine. Igitur illarum extranearum eruditionū quicquid attigisse criminis non est, sed totos eis donauisse animos, atque abiectis tot apostolicorum uirorum lucubrationibus, abiectis literis euāgelicis, philosophicis opinionibus vitam instituire Christianam, non potuit non esse erroris. Ceterum multis modis hoc tuum seculum & eruditum est & felix, quod tandem aliquando omnem veterem errorem abiiciens, in apostolicæ abiit uitæ nouitate. Gaudet totius celi vniuersitas, atque multis modis eruditus Germania uiris gratulatur, inter quos neque tu infimo ordine censendus es optime Antistes, uir omni doctrinarum genere insigniter erudite. Habet alius æloquentiæ dotem, alius medicine professione ualet plurimum, alius alia quauis facultate insigniter est gloriosus, tu omnibus dotibus ita prees, ut non fuerit inglorius, quisquis tuus fuerit studiosus pedissequus. Accessit tibi cum ætate morum grauitas, atque omnigena eruditio, quodque his suspitio amplius intra uetustos tuos sinus, non uum foues discendi ardorem. Tu patriæ honos, Phrisiæ decus, sacerdotum disciplina, plebis autoritas, senatus consiliū, orphanorum spes, egentium asylum, uiduarum tutor, omnium recte uiuentium assertor. Te canit clerus, te popularis illa turba prædicat. Tibi Mathusalem ætatem nullus non impræcatur. Tibi pastori clerus bene filius innititur, te uirum unde quoque moribus inculpat, nullus non amplectitur. Tibi clamat spectata puellorum indoles, quorum rectis studiis faues certe integerrime. Quid enim bonarum literarum contigit enasci, quod non tu pro tuo candore promoueris. O immortalem Gronegani pastoris laudem, o nunquam emoriturum tanti uiri præconium. Adseruarunt te nostris ætatibus celestia illa numinum fata. Publicis atque communibus nostris studiis per te deus summus consuluit. Neque enim sine arcanis dei consultis id tibi ætatis tam singulariter contigit, facit id summus deus maximus, ut te autore clerus persisteret in officio. Arrident plane sacris celi ciuibus tui cani optime pastor. Alterum te suspitio Augustinum, de eo siquidem Antistite traditum est, quod in te integre conspecto, qui omnes tuos literarijs semper que stiunculis exercitas, idque, inter ipsa pocula atque prandia, quod quidem tempore remissius aliquid habere solent reliqui, tu rerum ordine commutato, dum Epicureum agit alius, philosophum te cum tuis insinuas. Denique uir ad omnem tuam magnificentiam adhuc addatur, non te alium, quam Aurelium Augusti

Præconia
pastoris
Groningæ.

num complector, huius etenim Pontificis vitæ, (si parua licet **Augustin⁹**,
componere magnis) tua appositissime committitur. Habes
quoque in tuo municipio æruditam sobolem te patre dignissi-
mam, Habes virum integerrimum Fratriciarum ædium pri-
matem, virum omni doctrinarum genere insigniter eruditū,
pium, modestum, candidum, grauem, discretum. Denique quic-
quid prælationis munus præclarum exigit, duplicatum semp
in eo viro suspitio, atque si cum bona aliorum pace aliquid li-
cet addere, si quis apud te vir est optimus, is est, quem morum
honestas integritas, decorat autem sacerdotium. Quem quæso
is referet tibi alium, nisi diuum magnumque pontificem Grego- **Gregorius**,
rium. Habet quoque ille domesticum fratrum collegiū, plane
neque impium, neque ineruditum. Ille uir ignotus ab ignotissimis
non modicis præconijs dudum euectus est, tum ob suam, cum
fratrum suorum summam castimoniam, suprænam eruditio-
nem. Et nescio si viderim vllas ædes monachici instituti, in
quibus tam omnes artium facultates coiuerint, in quibus tam
sint integre solideque omnes eruditi, atque illas illius viri ædes,
si tamen euulgatus rumor nihil me fallit. Verum hæc tibi atti-
nent, tua sunt insignia optime pastor. Audiui dudum Fratri-
ciarum ædium Patronum te esse deditissimum, atque ipsam eo-
rum bibliothecam non temendo munere locupletasse. Id si
verum est, tuo cadori gratulor, gratificor amplissimæ tuæ mu-
nificentia. Habes iterum inter tuos, virum multorum opi-
nionum celeberrimum Gelmarum. De huius candore quicquam
enarrare superuacaneum foret, tam ipse omnibus effulget do-
tibus, si vitæ castimoniam spectas, angelicus est, si Christia-
num pectus exposcis, ipse gestat, si animum velis diuinis elo-
quijs deditum, illius deditissimus est, si morum spectas graui-
tatem, si modestiam, si integritatem, si comitatem, omnia hæc,
multo ipse reportat fenore. Postremo cum nullis dotibus sit
non insignis, eloquentiæ tamen dotem singulariter attingit.
Hic publico adactus muneri, hic senatui a secretis, atque ab **Ambrosius**,
actis Ambrosium Antistitem tibi appositissime exhibet, tam
munere comparandus quam eloquentiæ dotibus. Quartus qui **hieronim⁹**,
solus desideratur, Hieronymus est. Neque tamen hic deesse po-
tuit, quem optimis linguis audio succrescere, vocabulū pru-
dens supprimo, ne immaturior ætas insolescat. Ecce can-
dide Pastor quatuor non modica ecclesiæ lumina, tibi sum-
mus deus apposuit. Habes in tuo municipio, quod totæ
dudum negatum erat Germaniæ, Feceris igitur ut & apud
te bonæ lîræ reuiuiscant, Habeat te docta minerva patronū,

Habes nostras Lamentationes credo non insuaves, suaviores autem erunt, si totus orbis nobis arrideat, si cucullati suos abijciant lacunos, atque ad scripturam seriam, hoc est apostolicam applicent animos. Tum denique aliquid meis credam salebris profectum, si omnis aetas, omne institutum, optima complectatur studia si foueat, si faueat, si ubique reflorescentes profectos apostolicosque autores ingenue exosculetur. Ad quam rem in tua Phrisia sicut non parum potes, ita nihil facito segniter, tuamque Phrisiam omni barbarie vindica. Habes Franciscanam, habes Thomisticam familiam, rectis studiis certe satis inimicam, tuæ fuerit magnificentiae, illam plebem ad optima quaeque cogere studia. Adhibe tibi Gregorium, Ambrosium tu tibi componito. Hieronymus interiam tacitus ardebit. Nihil non effeceris, quos per eos viros contigerit atterere. Habes quoque alia praecleara, certe apud te ingenia, quae si ad ingenuas musas integros animos appellerent, nescio quid non possent. Vale
crudicissime Antistes
cum tuis,